

Conf. univ. dr. Ioan-Mircea FARCAȘ

FACULTATEA DE LITERE

UNIVERSITATEA TEHNICĂ DIN CLUJ-NAPOCA

TEZĂ DE ABILITARE

DIALECTOLOGIE ROMÂNĂ NORD-DUNĂREANĂ.

TOPONIMIE. LEXICOLOGIE

REZUMAT

Parcursul științific și academic, în perioada 2007-2023, după ce am primit titlul de doctor în filologie în 2007, a urmat două direcții: a) cercetare individuală, având la bază specializarea Dialectologie, urmare a doctoratului din acest domeniu; b) cercetări în cadrul lucrărilor colective, prin colaborări la proiecte fundamentale naționale, realizate în cadrul Departamentului *Dialectologie, geografie lingvistică, fonetică, onomastică*, având tema de bază *Tezaurul toponimic al României*, respectiv munca desfășurată la redactarea volumului VII al *Dicționarului toponimic al României. Muntenia*, Editura Academiei Române, 2023 (sub redacția prof. univ. dr. Nicolae Saramandu, membru corespondent al Academiei Române). Colaborarea la acest proiect fundamental s-a făcut în baza faptului că în perioada 2018-2020 am fost angajat, în paralel, pe postul de cercetător științific III la Institutul de Lingvistică "Iorgu Iordan – Al. Rosetti" al Academiei Române din București.

Un alt proiect național la care am participat a fost "Migrație și identitate în spațiul cultural românesc. Abordare multidisciplinară", nr. 48 PCCDI-UEFSCDI, proiect unde am avut calitatea de coordonator partener din partea Universității Tehnice ca partener 1 în proiectul mare inițiat și organizat de către Academia Română, filiala Iași, având drept rezultat final realizarea unui manual de identitate românească, adresat copiilor de migranți români din Italia, Franța și Spania intitulat *Din clasă, acasă. Ghid de identitate culturală românească*, publicat în 2020 la Editura Palatul Culturii din Iași. În acest manual am realizat trei unități didactice (p. 42, 47, 48) adresate elevilor români din străinătate pe două niveluri: gimnaziu și liceu.

În lista publicațiilor relevante pentru activitatea mea științifică, incluse în dosarul de față, am inclus studii aparținând la ambele categorii. Cercetarea mea individuală a dus la publicarea a 87 de lucrări, din care 5 cărți cu un singur autor. La acestea, se mai adaugă 4 cărți la care sunt coautor și 6 cărți la care am fost editor-coordonator (dintre care 2 volume editate cu lucrări de la două simpozioane naționale de dialectologie: 2006-2009).

Activitatea internațională se concretizează în publicarea a 13 articole în străinătate (dintre care 5 în volume și 8 articole în reviste), precum și publicarea și indexarea în baze de date internaționale a 60 de articole.

Mai adăugăm calitatea de director în 9 proiecte județene de cercetare și director într-un proiect național (nr. 48 PCCDI-UEFSCDI), la care mai menționez și calitatea de membru în 3 proiecte naționale de anvergură: membru în proiectul POSDRU 56815 „Societatea Bazată pe Cunoaștere” organizat de către Academia Română, filiala Iași; membru și responsabil/coordonator partener I în proiectul nr. 48 PCCDI-UEFSCDI, PN-III-P1-1.2-PCCDI-2017-0116-1.1-PROIECT COMPONENT P2-P1, titlul proiectului "Migrație și identitate în spațiul cultural românesc. Abordare multidiscplinară"; membru în proiectul de cercetare UEFISCDI, PCE- PN-III-P4-ID-PCE-2020-0451, cu titlul „Dialectele românești din nordul și din sudul Dunării în context European”.

Am participat cu 48 de comunicări la conferințe internaționale organizate în țară și străinătate cu publicații care vizează domeniul lingvistice, după cum urmează: dialectologie română nord-dunăreană, fonetica, morfologia limbii române contemporane, etimologie, lexicologia din perspectivă sincronică cu trimitere în diacronie la alte stadii de evoluție, anterioare.

Am urmărit, ca prin cărțile și articolele mele să aduc la lumină exemple inedite, fie prin forma lor, neatestată în lucrările de specialitate, fie prin semantismul lor, specific limbii vechi de secol XVI-XVII. De mare interes, a fost sesizarea și menționarea unor variante arhaice conservate doar în Maramureș, analizate din perspectiva diacronică, prin comparație cu valoroasa monografie a lui Tache Papahagi, *Graiul și folklorul Maramureșului*, apărută în 1925, principalul reper de comparație. Mare parte din cercetările mele, vizează subdialectul maramureșean și au la bază anchete de teren, cu material lingvistic cules direct de la fața locului. Ineditul cercetărilor constă și din faptul că am reușit să cercetez și să includ în activitățile mele academice și graiurile românilor de la nord de Tisa, în fostele teritorii maramureșene, unde am constatat că, pe de-o parte se păstrează încă particularități specifice subdialectului maramureșean, iar pe de altă parte, o apropiere a acestora spre subdialectul crișean (către vest), unde se constituie o arie de tranziție cu particularități comune celor două subdialecte, maramureșean și crișean.

Publicațiile mele se integrează în diverse domenii științifice, după cum urmează: dialectologia nord-dunăreană, fonetica, istoria limbii, toponimie, lexicologie, semantică, sociolingvistică. Materialele lingvistice sunt analizate din perspectivă sincronică (prin prezentarea particularităților) în paralel cu perspectiva diacronică (prin compararea unor stadii anterioare de evoluție lingvistică). Cărțile și articolele mele au la bază materiale în majoritate unice, colectate prin anchete directe în Maramureșul istoric, atât la sud, cât și la nord de Tisa, precum și pe exemple extrase din atlasele lingvistice, încă neanalizate în alte lucrări de specialitate. Menționez, aici, cartea mea *Fonomorfologia subdialectului maramureșean* (2009-2011), care se bazează pe teza mea de doctorat, în care se realizează o atentă analiză sincronică a faptelor de limbă cu trimitere la diacronie, cătându-se aceleași exemple, atât în stadiul actual de evoluție al subdialectului maramureșean, cât mai ales la nivelul limbii secolului al XVI-lea. Astfel, am reliefat conservarea unor fonetisme etimologice la nivelul subdialectului maramureșean, precum și păstrarea accentului etimologic în cuvintele analizate și prezentate. De asemenea, am constatat că s-au păstrat și variante morfologice specifice limbii vechi, de secol XVI.

Tot pe teza de doctorat se bazează și cartea *Lexicul subdialectului maramureșean* (2009) în care, de asemenea, perspectiva sincronică se combină cu cea diacronică, mai ales că am scos în evidență păstrarea unor termeni vechi, atestați în lucrările din secolul al XVI-lea, precum și a unor sensuri etimologice vechi, dispărute din celelalte arii dialectale românești.

La cercetările mele de dialectologie se adaugă și componentele de geografie lingvistică și de geolingvistică, urmând tendințele moderne de cercetare a limbii vorbite. Toate acestea au contribuit la formarea unui profil științific de cercetare și analiză în pas cu stadiile actuale de cercetare filologică.

Activitatea mea didactică, desfășurată la Universitatea de Nord din Baia Mare (2009-2012), iar din 2012, prin fuziune, la Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, în cadrul Facultății de Litere din Baia Mare a inclus: cursuri de fonetică, dialectologie, etnolingvistică (la specializarea Etnologie), semantică, morfologie, gramatică normativă, lingvistică spațială, paleografie, coordonarea de lucrări de licență, disertații de masterat, lucrări metodico-științifice pentru obținerea gradului didactic I, participarea la comisii de parcurs doctoral, comisii de doctorate, comisii de concurs pentru posturi didactice.

Planul meu de evoluție în carieră se suprapune peste direcțiile de cercetare avute până în prezent, precum și pe direcția modernă a sociolingvisticii.

Menționez, de asemenea, recunoașterea științifică, atât pe plan național, cât și internațional a cărților și articolelor mele, în peste 50 de lucrări, fiind cooptat membru în Atlasul Limbilor Romanice, în Atlasul Limbilor Europei, precum și membru în Societatea Internațională de Dialectologie și Geolingvistică.

ABSTRACT

The scientific and academic course, spanning from 2007 to 2023 after I received my doctorate in Philology in 2007, has pursued two directions: a) individual research, focusing on the specialization of Dialectology, stemming from my doctoral studies in this field; b) research within the framework of collective works, through collaborations on national fundamental projects carried out within the Department of *Dialectology, Linguistic Geography, Phonetics, and Onomastics*, with the main theme being *the Toponymic Treasury of Romania*. This includes the work carried out on the drafting of Volume VII of *The Toponymic Dictionary of Romania. Muntenia*, published by the Romanian Academy in 2023 (edited by university professor Nicolae Saramandu, corresponding member of the Romanian Academy). My participation in this fundamental project was based on the fact that from 2018 to 2020, I was concurrently employed as a Scientific Researcher III at the "Iorgu Iordan – Al. Rosetti" Institute of Linguistics within the Romanian Academy in Bucharest.

Another national project in which I participated was "Migration and Identity in the Romanian Cultural Space: A Multidisciplinary Approach" (project number 48 PCCDI-UEFSCDI), where I had the capacity of coordinating partner on behalf of the Technical University as Partner 1 in the major project initiated and organized by the Romanian Academy, Iasi branch. The outcome of this project was the development of a manual on Romanian identity entitled "From Classroom to Home: A Guide to Romanian Cultural Identity," specifically targeted at children of Romanian migrants in Italy, France, and Spain. The manual was published in 2020 by Palatul Culturii Publishing House in Iasi. Within this manual, I contributed three educational units (p. 42, 47, 48) designed for Romanian students abroad at two levels: gymnasium and high school.

In the list of publications relevant to my scientific activities, included in the present dossier, I have included studies belonging to both categories. My individual research has resulted in the publication of 87 works, including 5 single-authored books. In addition, I have co-authored 4 books and served as the editor-coordinator for 6 books (including 2 volumes featuring papers from two national dialectology symposia: 2006-2009).

My international activities are reflected in the publication of 13 articles abroad (including 5 in volumes and 8 in journals), as well as the publication and indexing of 60 articles in international databases.

Furthermore, I have served as the director in 9 county-level research projects and as the director for a national project (No. 48 PCCDI-UEFSCDI). Additionally, I have been a member of 3 large-scale national projects: a member of the POSDRU 56815 project "Knowledge-Based Society" organized by the Romanian Academy, Iasi branch; member and coordinating partner in project No. 48 PCCDI-UEFSCDI, PN-III-P1-1.2-PCCDI-2017-0116-1.1-PROJECT COMPONENT P2-P1, entitled "Migration and Identity in the Romanian Cultural Space: A Multidisciplinary Approach"; member of the research project UEFISCDI, PCE- PN-III-P4-ID-PCE-2020-0451, with the title "Romanian Dialects in the North and South of the Danube in a European Context."

I have participated with 48 papers at international conferences held both in Romania and abroad, with publications focusing on linguistic fields such as Romanian North-

Danubian dialectology, phonetics, morphology of contemporary Romanian, etymology, synchronic lexicology with references to diachronic stages of evolution, and others.

In my books and articles, my aim has been to shed light on unique examples, either in terms of their form, which are undocumented in specialized works, or in terms of their semantics, specific to the language of the 16th and 17th centuries. Of great interest has been the identification and mention of certain archaic variants preserved only in Maramureș, analyzed from a diachronic perspective through comparison with Tache Papahagi's valuable monograph, "*The Dialect and Folklore of Maramureș*," published in 1925, which serves as the main point of reference. A significant portion of my research focuses on the Maramureș subdialect and is based on field surveys, with linguistic material collected directly on-site. The novelty of these investigations also lies in the fact that I have managed to research and include the dialects of the Romanians north of the Tisza River, in the former Maramureș territories. I have observed that, on the one hand, certain specific features of the Maramureș subdialect are still preserved, and on the other hand, there is a convergence towards the Criș subdialect (to the west), creating a transitional area with common characteristics between the two subdialects, Maramureș and Criș.

My publications are integrated into various scientific fields, as follows: North-Danubian dialectology, phonetics, history of language, toponymy, lexicology, and semantics. The linguistic materials are analyzed from both a synchronic perspective, by presenting their particularities, and a diachronic perspective, through comparing previous stages of linguistic evolution. My books and articles are based on mostly unique materials collected through direct surveys in historical Maramureș, both south and north of the Tisza River, as well as on examples extracted from linguistic atlases that have not been analyzed in other specialized works. I would like to mention my book, "Phono-morphology of the Maramureș Subdialect" (2009-2011), which is based on my doctoral thesis. It provides a careful synchronic analysis of linguistic facts with reference to diachrony, examining the same examples in the current stage of Maramureș subdialect evolution as well as in the language of the 16th century. Thus, we have highlighted the preservation of etymological phonetic features in the Maramureș subdialect, as well as the retention of etymological accent in the analyzed and presented words. Moreover, we have noted the preservation of specific morphological variants specific to the old language of the 16th century.

Another book based on my doctoral thesis is "*Lexicon of the Maramureș Subdialect*" (2009), which also combines synchronic and diachronic perspectives. In this work, I emphasize the preservation of old terms attested in 16th-century works, as well as the retention of old etymological meanings that have disappeared in other Romanian dialect areas.

In addition to my dialectological research, I also incorporate elements of linguistic geography and geolinguistics, following modern trends in language research. All of these aspects have contributed to shaping my scientific profile as a researcher and analyst in line with the current stages of philological research.

My teaching activities, carried out at the North University of Baia Mare (2009-2012) and, since 2012, through merger, at the Technical University of Cluj-Napoca within the Faculty of Letters in Baia Mare, have included courses in phonetics, dialectology, ethnolinguistics (in the Ethnology specialization), semantics, morphology, normative grammar, spatial linguistics, paleography, as well as supervising undergraduate theses, master's dissertations, methodological-scientific papers for obtaining the teaching degree I,

and participation in doctoral course committees, doctoral committees, and competition committees for academic positions.

My career development plan overlaps the research directions I have pursued thus far, as well as the modern direction of sociolinguistics. Furthermore, I would like to mention the scientific recognition of my books and articles, both nationally and internationally, in more than 50 works. I have been appointed as a member of the Atlas of Romance Languages, the Atlas of European Languages, and the International Society of Dialectology and Geolinguistics.